

第 5 課 Lekce V

Obsah:

1a 題名	Skupina souhláskových sloves se slovníkovým tvarem končícím na ru.....	3
2a	気付き	3
3a	例文 Příkladové texty.....	4
4a	解説 Výklad cílové látky.....	5
1b 題名	Sekundární komplementy	7
2b	体系の気付き	7
3b	例文 Příkladové texty	8
4b	解説 Výklad cílové látky	9
1c 題名	Kladné napojovací tvary predikativů.....	12
2c	気付き	12
3c	例文 Příkladové texty.....	13
4c	解説 Výklad cílové látky.....	14
1d 題名	Kauzálně-explikační spojování klauzí.....	18
2d	気付き	18
3d	例文 Příkladové texty	19
4d	解説 Výklad cílové látky	20
1e 題名	Konstrukce subjektivního desiderativu	23
2e	気付き	23
3e	例文 Příkladové texty.....	24
4e	解説 Výklad cílové látky.....	25
表現	Výrazivo.....	28
5a	単語 Základní slovní zásoba.....	29
5b	単語 Doplňující slovní zásoba	34

6	本文	Hlavní text.....	36
7	会話	Dialog.....	37
8	まとめ	Shrnutí.....	38
9	決まり文句	Frazeologie.....	39
10	文化・社会	Kultura a společnost.....	43
	Příloha.....		44

1a 題名 Skupina souhláskových sloves se slovníkovým tvarem končícím na *ru*

復習 Ohýbání sloves, konstrukce se slovesy *iku* a *kuru*

2a 気付き

場面 1: *Ken potká Jana u parkoviště pro kola. Jan přichází pěšky.*

ケン: ヤンさんは大抵自転車たいていじてんしゃで学校がっこうにき来ますが、今日きょうはどうやって来ましたか?

Jan: そうですね。今日はバスにの乗りました。

注: 自転車じてんしゃ = jízdní kolo; 乗のる = pojede (něčím), nastoupí (do dopravního prostředku)

- 問:
1. Pozorujte tvar slovesa *noru*. V čem se liší od jiných sloves, která ve slovníkovém tvaru končí slabikou *ru*?
  2. Které z doposud probraných sloves se tvarově podobá slovesu *noru*?
  3. Jaký komplement pobírá sloveso *noru* a jakým pádem je vyjádřen?

場面 2: *Je pozdní odpoledne. Ken si v seminární pracovně balí věci a chystá se k odchodu.*

ケン: じゃあ、私はかえ帰ります。皆さん、お疲れ様みなつかさまでした。

注: 帰かえる = půjde domů; お疲れ様つかさまでした = [idiomatický pozdrav při loučení v kolektivu]

- 問:
1. Pozorujte tvar slovesa *kaeru*. V čem se liší od jiných sloves, která ve slovníkovém tvaru končí slabikou *ru*?
  2. Odhadněte, jak budou vypadat další tvary zde uvedeného slovesa *kaeru*.

3a 例文 Příkladové texty

1.   *Ken s Janem jdou na pivo. Cestu k doporučené restauraci hledají podle mobilní navigace.*

Jan: ここは右に曲がりますか？

‘Tady odbočíme doprava?’

ケン: まだ曲がらないと思います。まずは道を渡りますね。

‘Myslím, že ještě neodbočujeme. Nejdřív přejdeme přes cestu, ne?’

2.   *Ken s Janem se zastavili před vchodem do jedné z hospod a rozmýšlí se, zda zvolí právě tuto hospodu nebo nějakou jinou. Přichází cizí člověk. Jelikož Ken s Janem stojí přímo před vchodem, příchozí má problém vejít dovnitř.*

男: え〜と、中に入りますか？

‘É, půjdete dovnitř?’

ケン: あっ、すみません。

‘Ach, promiňte.’

3.   *Profesor Jošida požádal Asako o uspořádání velkého množství dokumentů.*

吉田: ちょっと多いですけど、お願いしますね。

‘Je toho docela dost, ale buďte tak hodná, prosím.’

朝子: はい。頑張ります。

‘Ano, zkusím to, jak nejlépe budu umět.’

4.   *Ken včera požádal Asako, aby mu poskytla studijní materiál k jednomu kurzu.*

ケン: 朝子さん、あのテキスト、忘れちゃったね。

‘Asako, ten text, jak jsme se o něm bavili... Zapomněla jsi na to, že?’

朝子: えっ！メールで送りましたよ。

‘Jakže?! Přece jsem ti ho poslala mailem.’

4a 解説 Výklad cílové látky

Při výkladu ohýbání sloves v minulé lekci jsme narazili na určité nepravidelnosti. Nepravidelná slovesa *kuru* a *suru* mění v různých tvarech kmenovou samohlásku (***kimasu***, ***konai...***), slovesa, která ve slovníkovém tvaru končí na ん (např. *omou*, *kau* aj.) utváří 1. slovesný základ („imperfektní“ tvar) slabikou わ (*kawanai...*). V systému japonského lexika pak figuruje také skupina sloves, které sice ve slovníkovém tvaru končí slabikou *ru*, avšak ohýbají se nikoliv jako slovesa samohlásková, nýbrž jako slovesa souhlásková. Mezi tato slovesa patří již dříve zmíněné existenční sloveso *aru*, ve frazeologii zmíněné sloveso *wakaru* (‘je srozumitelné, jasné’), některá slovesa pohybu, např. *kaeru* (‘půjde domů’), *noru* (‘nastoupí’), *hairu* (‘vstoupí’), *wataru* (‘přejde, překročí’), a některá další slovesa. Tato slovesa se ohýbají podle modelu souhláskových sloves, jejich tvary tedy vypadají následovně (na příkladu slovesa *wakaru*):

分かる	neminulost		minulost	
	klad	zápor	klad	zápor
zdvořilý tvar	分かります	分かりません	分かりました	分かりませんでした
prostý tvar	分かる	分からない	分かった	分からなかった

Odhadnout slovesné paradigma (zda se ohýbá jako samohláskové či souhláskové) není u sloves zakončených slabikou *ru* jednoduché. U sloves, která mají ve slovníkovém tvaru před koncovou slabikou *ru* samohlásku /i/ nebo /e/ to většinou bez znalosti daného paradigmatu odhadnout nelze. Srovnajme tvary sloves níže.

Slovesa, která ve slovníkovém tvaru mají před koncovým *ru* samohlásku /i/:

mīru (‘uvidí, podívá se’) → *mīmasu*, *mīmasen*, *mīmašita*, *mīmasen-dešita*

vs.

hairu (‘vstoupí’) → *hairimasu*, *hairimasen*, *hairimašita*, *hairimasen-dešita*

Slovesa, která ve slovníkovém tvaru mají před koncovým *ru* samohlásku /e/:

kaeru 変える (‘změní se’) → *kaemasu*, *kaemasen*, *kaemašita*, *kaemasen-dešita*

vs.

kaeru 帰る (‘půjde domů’) → *kaerimasu*, *kaerimasen*, *kaerimašita* ...

V takových případech je nezbytné si zapamatovat, do jaké skupiny sloveso patří (jak vypadá jeho kmen/adverbální základ).

U sloves, která mají ve slovníkovém tvaru před koncovou slabikou *ru* samohlásku /a/, /u/ nebo /o/ je jistota, že se jedná o souhlásková slovesa. Příklad:

wataru (‘přejde, překročí’) → *watarimasu*, *watarimasen*, *watarimašita*...

okuru (‘pošle’) → *okurimasu*, *okurimasen*, *okurimašita*, *okurimasen-dešita*

noru (‘nastoupí’) → *norimasu*, *norimasen*, *norimašita*, *norimasen-dešita*

Obecně je vhodné osvojovat si každé sloveso včetně jeho přísudkových tvarů.

Souhlásková slovesa, jejichž slovníkový tvar končí slabikou *ru* utvářejí specifické tvary prostého kladného minulého času. Tyto je zapotřebí si důsledně osvojit.

hairu → *haitta*; *kaeru* → *kaetta*; *wataru* → *watatta*; *okuru* → *okutta* apod.

Kladné minulé prosté tvary predikativů jsou výchozí pro derivaci řady dalších gramatických tvarů, proto níže shrňme tyto tvary u souhláskových sloves (připomeňme v tomto ohledu nepravidelné chování slovesa *iku*):

<i>význam slovesa</i>	<i>slovníkový tvar</i>	<i>prostý minulé kladný tvar</i>
píše, napíše	か 書く	か 書いた
mluví	はな 話す	はな 話した
počká	ま 待つ	ま 待った
zemře	し 死ぬ	し 死んだ
koupí, kupuje	か 買う	か 買った
čte, přečte si	よ 読む	よ 読んだ
nastoupí, pojede (něčím)	の 乗る	の 乗った
bude plavat, vykoupe se	およ 泳ぐ	およ 泳いだ
poletí, létá	と 飛ぶ	と 飛んだ
půjde, pojede	い 行く	い 行った

1b 題名 Sekundární komplementy

復習 Procesní predikace, komplementy.

2b 体系の気付き

場面 1 : *Srovnejme fungování komplementu pádu kara v příkladech níže.*

- a) ヤンさんはチェコから来^きました。
- b) ヤンさんはそれをケンさんから聞^ききました。

問 : 1. Co mají komplementy pádu *kara* v obou příkladech společného?
2. Jak si lze „metaforicky“ představit chování obsahu výrazu それを v příkladové větě b)?

場面 2 : *Srovnejme fungování partikule to v příkladech níže.*

- c) パンとソフトドリンクを買いました。
- d) ケンさんはヤンさんと旅行^{りょこう}します。

問 : 1. Jaké komplementy (jakých pádů) figurují v příkladu c) a jaké v příkladu d)?
2. Existuje vztah mezi [NP *to*] a přísudkovým slovesem ve větě c)? Ve větě d)?

3b 例文 Příkladové texty

1. *Ken ve městě náhodou narazil na svého kamaráda Hirošiho. Druhý den o setkání vypráví Asako.*

ケン： あのね、^{きのう}昨日、^{えき}駅で^{ひろしくん}浩君に^あ会いました。
'Hele, včera jsem na nádraží narazil na Hirošiho.'

2. *Jan prosí Asako, aby mu pomohla s porozuměním složitého japonského textu. Ukazuje na místo na stránce.*

Jan: ここからはちょっと^わ分かりません。
'Odtud tomu moc nerozumím.'

3. *Ken vrací Janovi knížku o Česku.*

ケン： ヤンさん、これ、ありがとうございます。^{さいご}最後まで^よ読みましたよ。
'Jane, tu máš, díky moc. Přečetl jsem to až do konce.'

Jan: そうですか？ どうでしたか？ ブルノについても読みましたか？
'Opravdu? A jak se ti to líbilo? Četl jsi tam i o Brnu?'

4. *Jan má hlad. Zkouší oslovit Kena, jestli by spolu nezašli na oběd.*

Jan: ケンさん、^{ひる}昼^{はん}ご飯は？
'Kene, co oběd?'

ケン： もう^た食べましたよ。今日はケイトさんと^{いっしょ}一緒に食べました。
'Už jsem jedl. Dneska jsme obědvali s Kate společně.'

5. *Jan zkouší dostat Kena některý večer v tomto týdnu na pivo.*

Jan: ^{なんようび}何曜日^いが良いですか？
'Který den by ti vyhovoval?'

ケン： ごめんなさい。今週は^{げつ}月曜日^どから^{まいにち}土曜日まで毎日バイトです。
'Promiň, tento týden mám od pondělí do soboty každý den brigádu.'

4b 解説 výklad cílové látky

Jmenné fráze v procesních konstrukcích plní role komplementů skrze pádové vazby na konkrétní slovesa nebo konstrukce. Mezi hlavní aktanty patří subjekt (NP *ga*), v některých konstrukcích pak také objekt (NP *o*) či NP jiných rolí. Tyto „hlavní“ komplementy mohou být doplněny také komplementy „sekundárními“. V minulé lekci byly zmíněny mj. [NP *de*] vyjadřující <prostředek>, [NP *ni*] vyjadřující <časový bod>, kdy se má akce odehrát, [NP *de*] vyjadřující <místo>, kde se akce odehrává.

Komplementy jsou obecně vázány na konkrétní konstrukce s konkrétními slovesy, je třeba si je tedy osvojovat idiosynkraticky. Srovnajme následující konstrukce:

- バスで^{がっこう}学校^いに行きます。 ‘Pojeď do školy autobusem.’
- バスに^の乗ります。 ‘Pojeď autobusem.’

V obou případech lze komplement s výrazem *basu* přeložit instrumentálem (‘autobusem’). Zatímco v prvním případě je však *basu* prostředkem pohybu *iku*, ve druhém se jedná o cíl pohybu *noru*. Zatímco konstrukce se slovesem *iku* může pobírat komplement, vyjadřující cíl cesty (např. *gakkó ni*, ‘do školy’) konstrukce se slovesem *noru* vyjadřuje pouze využití dopravního prostředku (nastoupení do něj) a cíl cesty vyjádřit nemůže. Komplement [NP *ni*] v konstrukci se slovesem *iku* může alterovat s komplementem [NP *e*] (např. *Basu de gakkó e ikimasu.*), komplement [NP *ni*] v konstrukci se slovesem *noru* nikoliv. Každé sloveso tak s sebou nese specifickou konstrukci. Každá konstrukce připouští určité komplementy.

Sekundární komplementy se v mnoha ohledech podobají adverbálním modifikátorům (příslůvečným určením), jsou proto spíše vázány na konstrukce, než na sémantiku sloves. Mezi další běžné sekundární komplementy patří následující:

[NP *kara*] – vyjadřuje bod započetí akce (např. časový), také zdroj aj.

Př.: 五ページ^よから読みます。 ‘Budu číst od páté strany.’

午後四時^よから^{べんきょう}勉強します。 ‘Budu se učit od čtyř hodin odpoledne.’

先生^きから聞きました。 ‘Slyšel jsem to od pana učitele.’

Podobnou funkci jako pádová partikule *kara* má také partikule *jori*. Ta má poněkud knižní příznak. Využívá se také v komparativních konstrukcích (ty představíme v jiné lekci).

[NP *made*] – vyjadřuje nejzazší limitní bod pohybu, limitní časový bod aj.

Př.: 駅^{えき}までタクシーで行きます。 ‘Pojeď taxíkem až k nádraží.’

八時^{はち}まで勉強しました。 ‘Učil jsem se do osmi hodin.’

ど 土曜日はたいてい朝 ^{あさ}から ^{ばん}晩 ^{そうじ}まで掃除します。

‘O sobotách obvykle od rána do večera uklízím.’

Konstrukce [NP *kara*] a [NP *made*] se mimo jiné mohou specificky vyskytovat v konstrukci se sponou, jelikož profilují úsek (interval) nebo přinejmenším určitou jeho fázi.

Př.: 日本語の授業 ^{じゅぎょう}は ^{じゅう}十時から ^{じゅういち}十一時半までです。

‘Hodina japonštiny je od deseti do půl dvanácté.’

今日のパーティーは ^{しち}七時からです。

‘Dnešní večírek je od sedmi.’

Konstrukce [NP *kara*] či [NP *made*] fungují jako jmenné fráze (ve spojení se sponou) především díky tomu, že spona (*desu*) supluje dějové sloveso, tj. vyjadřuje totéž jako <koná se, odehrává se> apod.

[NP *to*] vyjadřuje partnerství v realizaci akce.

Př.: 友達 ^{ともだち}と ^{でんわ}電話 ^{はな}で話しました。‘Mluvil jsem s kamarádem po telefonu.’

パリに ^{いもうと}妹 ^と行きます。‘Pojedu do Paříže se sestrou.’

Pádová partikule *to* běžně utváří adverbialní konstrukci [NP と ^{いっしょ}一緒に] ‘společně s NP’.

Př.: その映画 ^{えいが}は ^{かな}佳奈 ^{さん}と ^み一緒に見ました。

‘Ten film jsem shlédl společně s Kanou.’

[NP *ni-cuite*] vyjadřuje (textový) obsah.

Př.: 中国 ^{ちゅうごく} ^{おもしろ}について面白 ^い本を読みました。‘Četl jsem zajímavou knihu o Číně.’

ケンさんとケイトさん ^{について}話しました。

‘Mluvil jsem s Kenem o Kate.’

Výraz *ni-cuite* je klasifikován jako **složená partikule** (někdy se hovoří též o „rozšířené partikuli“). Složené partikule vznikají kombinací některých základních pádových partikulí s jinými partikulemi nebo specifickými tvary sloves. Výsledné konstrukce jsou pak gramatikalizovány, tj. ustáleny ve specifické gramatické funkci.

Některé konstrukce disponují komplementem pádu *o* (tj. vyjádřením procesního objektu) i v situacích, v nichž v češtině akuzativ (předmětový pád) nefiguruje. I v těchto případech je zapotřebí osvojit si konkrétní konstrukci idiomatically. V konstrukcích se slovesy pohybu může [NP *o*] vyjadřovat počáteční bod vědomého pohybu (tj. opuštění výchozího bodu), pohyb po trase nebo prostor, v němž se pohyb (přesun) realizuje.

Př.: 九時に家^{く いえ}を^で出ました。‘V devět hodin jsem vyrazil z domu.’

電車はブルノ駅^{でんしゃ えき しゅっぱつ}を^で出発しました。‘Vlak vyrazil z brněnského nádraží.’

川^{かわ}を^{およ}泳いで^{わた}渡りました。‘Přeplaval jsem řeku.’

鳥^{とり}が空^{そら}を^と飛びました。‘Ptáci přeletěli po obloze.’

1c 題名 Kladné napojovací tvary predikativů

復習 Prosté tvary predikativů

2c 気付き

場面 1 : *Asako v seminární pracovně připravuje občerstvení. Zjišťuje, že došel čaj, a tak vyráží do blízkého supermarketu. Na odchodu ohlašuje Kenovi a Janovi.*

朝子 : ちょっとお茶を買って来ますね。

Jan : はい。行ってらっしゃい。

問 :
1. Ve výpovědi Asako figurují dvě slovesa: *kau* a *kuru*. V jakém pořadí se mají odehrát akce, které tato dvě slovesa označují?
2. Jakému doposud probranému tvaru se podobá tvar *katte*?
3. V jakých probraných frazeologických výrazech se vyskytují těsně za sebou dvě slovesa? Jaké tvary má první v pořadí?

場面 2 : *Asako se ptá Kena, jaké má plány na dnešní večer.*

朝子 : 今晚、何をなにしますか？

ケン : 今晚ですか。晩ごはん飯を食たべて、シャワーを浴あびて、ちょっと本をよ読んで寝ねます。

注 : シャワーを浴あびる = osprchuje se

問 :
1. V jakém pořadí se mají odehrát akce, které ve své výpovědi zmiňuje Ken?
2. Jak jsou akce sloves *taberu*, *abiru* a *jomu* v Kenově výpovědi ukotveny v čase?

3c 例文 Příkladové texty

1. *Profesor Jošida dal Kenovi za úkol napsat anglický dopis. Nyní ho zajímá, v jaké je fázi.*

吉田： 佐藤^{さとう}さん、あの英語^{えいご}の手紙^{てがみ}は、もう書^かきましたか？

‘Kene, už jste napsal ten anglický dopis.’

ケン： はい。パソコンで書いてメールで送^{おく}りました。

‘Ano. Napsal jsem ho na počítači a poslal Vám ho mailem.’

吉田： なるほど。

‘Ach tak.’

2. *Ken se baví s Janem o organizaci večírku.*

ケン： 飲^のみ物^{もの}は、もう買^かいましたね。おつまみはどうしますか？

‘Pití jsme už koupili, že. Jak to uděláme s něčím k zakousnutí?’

Jan: 私^{わたし}はパンとハムを買^かって、サンドイッチ^{つく}を作ります。

‘Já koupím chleba a šunku a udělám sendviče.’

ケン： それは大^{たい}変^{へん}でお金^{かね}もかかります。私のアパートの近^{ちか}くにおいしくてや

すいおにぎりの店^{みせ}があります。私はそこでおにぎりを買^かってパーティー

に持^もって行^いきますね。

‘To bude náročné a bude to stát peníze. Poblíž mého bytu je jeden podnik, kde mají dobré a levné onigiri. Já tam nějaké onigiri koupím a přinesu na večírek.’

3. *Janem se obrací na Asako s prosbou o pomoc s jedním úkolem.*

Jan: 私^{すうがく}は数学^{にがて}がちょっと苦^{もんだい}手で、この問題^{なが}は長^{むずか}くて難^{むずか}しいですが。

‘Já na matematiku nejsem moc dobrý a tento příklad je dlouhý a těžký.’

朝子： そうですね。私はちょっと読んで考えますね。

‘To jo. Já si to přečtu a popřemýšlím.’

4. *Kenův kamarád hledá někoho na překlad textu z japonštiny do angličtiny.*

ケン： ケイトさんがいいと思^{おも}いますよ。アメリカ人で日^{にほんご}本語^{しょうご}が上^{じょうず}手^ずですから。

‘Myslím, že Kate je na to dobrá. Je to Američanka a umí dobře japonsky.’

4c 解説 Výklad cílové látky

Slovesa v přísudkové pozici společně s komplementy a modifikátory utvářejí ucelené predikace, vázané k okamžiku promluvy skrze vyjadřování gramatické kategorie času. Predikát je přitom jádrem celé věty, a proto jeden predikát znamená jednu predikaci, a tedy jednu větu. V běžné komunikaci však může vyvstat potřeba vyjádřit více akcí či procesů jako součást téže predikace. Slovesa je pak zapotřebí vhodným způsobem napojit jedno na druhé a k tomu musí sloužit specifický tvar. Základním tvarem pro napojování sloves v rámci jedné predikace je tzv. napojovací tvar.

Pozn.: V odborné literatuře lze narazit na označení „gerundium“ (v české japanologické literatuře také na pojem „přechodník“). V oblasti didaktiky japonštiny se nejčastěji užívá označení **-te tvar**.

Formálně lze kladné napojovací tvary sloves odvodit od tvarů prostého kladného minulého času změnou koncové samohlásky /a/ → /e/, při zachování všech specifik (i nepravidelností), která s sebou nesou prosté minulé tvary. Přehled napojovacích tvarů modelových sloves je uveden v následující tabulce.

	<i>slovníkový tvar</i>	<i>prostý minulý tvar</i>	<i>napojovací tvar</i>
samohlásková slovesa	<small>み</small> 見る	<small>み</small> 見た	<small>み</small> 見て
	<small>お</small> 起きる	<small>お</small> 起きた	<small>お</small> 起きて
	<small>た</small> 食べる	<small>た</small> 食べた	<small>た</small> 食べて
	いる	いた	いて
souhlásková slovesa	<small>か</small> 書く	<small>か</small> 書いた	<small>か</small> 書いて
	<small>よ</small> 読む	<small>よ</small> 読んだ	<small>よ</small> 読んで
	<small>はな</small> 話す	<small>はな</small> 話した	<small>はな</small> 話して
	<small>と</small> 飛ぶ	<small>と</small> 飛んだ	<small>と</small> 飛んで
	<small>ま</small> 待つ	<small>ま</small> 待った	<small>ま</small> 待って
	<small>およ</small> 泳ぐ	<small>およ</small> 泳いだ	<small>およ</small> 泳いで
	<small>かえ</small> 帰る	<small>かえ</small> 帰った	<small>かえ</small> 帰って
	<small>し</small> 死ぬ	<small>し</small> 死んだ	<small>し</small> 死んで
	<small>い</small> 行く	<small>い</small> 行った	<small>い</small> 行って
nepravidelná slovesa	<small>く</small> 来る	<small>き</small> 来た	<small>き</small> 来て
	する	した	して

Při důkladném ovládnutí prostých minulých tvarů lze napojovací tvary relativně snadno odvodit. V opačném případě je zapotřebí si napojovací tvar každého slovesa (nebo slovesného typu) zapamatovat idiosynkraticky.

Napojovací tvary samy o sobě mají relativně nízký predikační náboj, především z důvodu absence gramatické kategorie času, a v jistém ohledu tak pozbývají některé prototypické slovesné vlastnosti (srov. např. s tvarem gerundia v angličtině: *V-ing*). Při užití v predikaci jsou proto většinou závislé na jiném predikativu (s vyšším predikačním nábojem), případně na bezprostředním komunikačním kontextu.

Napojovací tvar umožňuje napojení predikativu v různých konstrukcích (viz mj. oddíl 9 Frazologie). Napojení sloves v (procesní) predikaci vyjadřuje (konečný) výčet realizovaných akcí (*koto*) v dané časové posloupnosti.

Př.: ^{まいにち} 毎日、^{しちじ} 七時に ^お 起きて、^{あさ} 朝 ^{はん} ご飯を ^た 食べて、^{がっこう} 学校に ^い 行きます。

‘Každý den v sedm hodin vstanu, posnídám a jdu do školy.’

^い 行 ^き っ て 来 ます。

‘Tak já jdu a (pak) zase přijdu.’ (idiom)

Časová posloupnost může implikovat též mírně kauzální vztah (vztah příčiny a následku).

Př.: ^{いそ} 急 い で、^{かさ} 傘を ^{でんしゃ} 電車 ^{なか} の 中 ^{わす} で 忘 れ ました。

‘Spěchal jsem, a tak jsem deštník zapomněl ve vlaku.’

Těsnější propojení sloves může vyjadřovat také způsob (či postup) realizace akce (srov. s funkcí komplementu pádu *de*).

Př.: ^{でんしゃ} 電車 ^の に ^い 乗 っ て 行 きました。 ‘Jel jsem tam vlakem.’

^{いそ} 急 い で ^き 来 ました。 ‘Přišel jsem, jak nejrychleji to šlo. (Spěchal jsem sem.)’

Těsné spojení sloves může vyústit v ustálené idiomatické konstrukce.

^も 持 ^い っ て 行 く = ‘vezme s sebou, odnese (něco někam)’ ← „vezme a půjde“

持 ^く っ て 来 る = ‘vezme s sebou, přinese (něco sem)’ ← „vezme a přijde“

^っ 連 れ て 行 く = ‘vezme s sebou, odvede (někoho někam)’ ← „spojí se a půjde“

連 ^っ れ て 来 る = ‘vezme s sebou, přivede (někoho sem)’ ← „spojí se a přijde“

^{ある} 歩 ^い て 行 く = ‘půjde pěšky’ ← „půjde chůzí“

歩 ^い て 来 る = ‘přijde pěšky’ ← „přijde chůzí“

...

Jelikož samotný napojovací tvar slovesa je co do kategorie času (či modality) neurčený, je třeba čas celé predikace určovat podle tvaru hlavního přísudkového slovesa. Srovnajme následující příklady:

- 朝起きて顔を洗ってコーヒーを飲んで会社に行きます。
あさお がお あら の かいしゃ い
- 朝起きて顔を洗ってコーヒーを飲んで会社に行きました。

V příkladech výše nelze překládat jednotlivá slovesa (s jejich komplementy či modifikátory) bez toho, abychom znali tvar hlavního přísudkového slovesa (*ikimasu* nebo *ikimašita*).

Napojovací tvary statických predikací

Napojovací tvary se týkají nejen sloves, ale i ostatních ohebných výrazů, tedy adjektiv či spony. Adjektiva tvoří napojovací tvar napojením výrazu *-te* na tzv. adverbální tvar (*ren'jókei*). Ten se tvoří změnou ohebné koncovky *-i* na *-ku*. Příklady ohýbání a výsledných napojovacích tvarů adjektiv uvádíme v následující tabulce (Pozor na nepravidelnost adjektiva *ii*).

<i>přívlastkový tvar</i>	<i>adverbální tvar</i>	<i>napojovací tvar</i>
たか 高い →	たか 高く →	たか 高くて
ひろ 広い →	ひろ 広く →	ひろ 広くて
おい 美味しい →	おい 美味しく →	おい 美味しくて
あたら 新しい →	あたら 新しく →	あたら 新しくて
い 良い →	よ 良く →	よ 良くて
...		

Jmenná adjektiva vstupují do napojovacích vztahů skrze výraz *de*.

- す 好きな → 好きで
- へ た 下手な → 下手で
- ゆうめい 有名な → 有名で
- しず 静かな → 静かで

Podobně jako NA se chová i spona – její napojovací tvar je *de*.

Spojení několika statických predikací má primární funkci vyjádřit prostý (konečný) výčet vlastností, stavů či kategoriálních zařazení ontologického objektu (či situace), o němž je řeč. Všechny statické predikativy přitom vyjadřují *koto*. (Srov. s paralelním napojením substantiv – *mono* – pomocí partikule *to*).

Př.: このレストランは安^{やす}くて美味^{おい}しいです。

‘Tahle restaurace je levná a dobrá.’

静^{しず}か^かで^できれいなアパートですね。

‘Je to tichý a čistý byt, že ano.’

あの人は日本人^{にほんじん}で日本語^{にほんご}の先生^{せんせい}です。

‘Ten člověk je Japonec a (je) učitel japonštiny.’

Napojovací tvary umožňují spojení predikativů různých (slovních) druhů. I v konstrukcích se statickými predikativy (v napojovacím tvaru) se pak mohou objevovat kauzální vztahy.

Př.: そのパソコンは高^{たか}くて買^かいませんでした。

‘Ten počítač byl drahý, tak jsem ho nekoupil.’

ここはとても不便^{ふべん}で人があまり来^きません。

‘Tady je to nešikovné a tak sem lidi moc nechodí.’

Lineární pořadí vzájemně napojených statických predikací může mít drobné sémantické důsledky. Řazení jednotlivých predikací tak může odrážet subjektivitu mluvčího.

Srov.: やす おい みせ vs. おい やす みせ
安^{やす}くて美味^{おい}しい店^{みせ} vs. 美味^{おい}しくて安^{やす}い店^{みせ}

とお ちか くに vs. ちか とお くに
遠^{とお}くて近^{ちか}い国^{くに} vs. 近^{ちか}くて遠^{とお}い国^{くに}

1d 題名 Kauzálně-explikační spojování klauzí

復習 Prosté tvary predikativů, adnominální modifikace, predikační konstrukce

2d 気付き

場面 1: Jan je s Kenem v restauraci. Dávají si rámen.

Jan: このラーメンは熱^{あつ}くて美味^{おい}しいですね。

ケン: そうですね。寒^{さむ}いですから、美味しいです。

- 問:
1. Kolik vět tvoří druhou Kenovu výpověď? (Jaký je počet přísudků?)
  2. Jaký je vztah mezi tím, co říká Ken v predikaci s výrazem *kara* a tím, co říká v predikaci navazující?
  3. Co je důvodem toho, že Ken (i Jan) hodnotí *rámen* výrazem *oišii-desu*?

場面 2: Ken je na návštěvě u Jana. Baví se s ním o tom, jak se mu zde žije.

ケン: ここの生活^{せいかつ}はどうですか?

Jan: 好き^すですよ。ここは静^{しず}かなので、とても便利^{べんり}です。

注: 生活^{せいかつ} = život (někde)

- 問:
1. Kolik vět tvoří druhou Janovu výpověď? (Jaký je počet predikací?)
  2. Jaký je vztah mezi predikací *šizuka-na* a predikací *suki-desu*? Jakým výrazem je tento vztah vyjádřen?
  3. Jaký tvar má predikativ před výrazem *node*? Co to naznačuje o slovním druhu výrazu *node*?
  4. Je nějaký rozdíl ve tvaru, jímž se predikativ napojuje na výraz *kara* v předchozím příkladu, a tvaru, jímž se predikativ napojuje na výraz *node* v druhém příkladu?

3d 例文 Příkladové texty

1. *Ken se baví s Asako o Kate.*

朝子： ケイトさんは頭あたまがいいですね。成績せいせきもとともいいと聞ききました。

‘Kate je vážně chytrá, že? Slyšela jsem, že i prospěch má moc dobrý.’

ケン： そうですね。本当ほんとうに真面目まじめな学生ですから、成績せいせきがいいですね。

‘Je to tak. Ona je totiž opravdu snaživá studentka, a tak má dobré známky.’

2. *Ken je překvapený, že Jan rozumí textu ve slovenštině. Jan mu objasňuje.*

Jan: はは母はスロバキア人なので、私もスロバキア語が分わかりますよ。

‘Moje maminka je Slovenka, takže i já slovenštině rozumím.’

3. *Asako ochutnává smažené kuřecí kousky, které připravil Ken.*

朝子： おい美味しいです！ケンさん、チキンからあげが上じょうず手ですね。

‘Je to výborné! Čikin karaage teda umíš skvěle.’

ケン： よ良かったです。実じつは、私はからあげが大好きですから、よく作つくります。

‘To jsem rád. Víš, já mám karaage strašně rád, tak ho často vařím.’

朝子： そうですか。私はたいてい外そとで食たべますね。

‘Aha. Já obvykle jím někde venku.’

ケン： 私、あまりお金かねがありませんから、めったにレストランで食べません。

‘Já nemám moc peněz, a proto jenom zřídkakdy jím někde v restauraci.’

4. *Ken nabízí Janovi smažené kuřecí kousky, které připravil. Jan s díky odmítá.*

Jan: ありがとうございます。けっこうです。朝あさご飯はんをたくさん食べましたから。

‘Díky, nebudu. Hodně jsem se totiž najedl na snídani.’

4d 解説 výklad cílové látky

Náš dosavadní výklad větných struktur japonštiny byl zaměřen na strukturu klauze, tj. konstrukci s větnými vztahy závislosti (případně koordinace), která při dostatečné míře predikačního náboje může být samostatnou větou. Kromě toho jsme již v první lekci představili prostředek, jak vytvořit souřadné souvětí, tj. spojení dvou klauzí bez vztahu vzájemné závislosti do většího větného celku (těmito prostředky jsou především spojovací partikule *ga*, *kedo* apod.). Klauze však mohou utvářet také souvětí podřadná, v nichž je určitá klauze závislá na klauzi hlavní (řídící), a to ve specifickém významovém vztahu. Typickým příkladem takového spojení klauzí do souvětí je spojení vztahem **kauzality**, tj. vyjádřením důvodu či příčiny a vyplývajícího následku. Zde popsané konstrukce přitom slouží k podání vysvětlení stavu věcí, jenž zahrnuje kauzální vztah.

Následek je vyjádřen běžnou predikací, a coby hlavní (řídící) prvek v daném souvětí figuruje ve finální pozici. (Pozn.: Srov. s pozicí přísudku – řídícího prvku – ve struktuře věty.) Ve zdvořilém formálním stylu se proto předpokládají zdvořilé tvary přísudku této klauze.

Důvod či příčina musí být označen patřičným gramatickým prostředkem, a to na konci dané závislé klauze. (Pozn.: Srov. s pozicí partikulí – postpozicioních gramatických prostředků.) Vztah kauzality je v japonštině vyjadřován konstrukcemi **[PRED から、PRED]** a **[PRED ので、PRED]**.

Z formálního hlediska má klauze zakončená spojovací partikulí *kara* vyšší predikační náboj, a proto také větší míru schopnosti fungovat jako samostatná věta (v souvětí se proto vždy za *kara* píše čárka, *tóten*). Propoziční přísudek této klauze tak může být jak ve tvaru prostém, tak ve tvaru zdvořilém. Obě možnosti jsou přijatelné. Srov. příklady níže:

- ^{あつ}暑いですから、ビールを^の飲みます。 vs. 暑いから、ビールを飲みます。
'Je horko, tak si dám pivo.'
- 日曜日ですから、^{じゅぎょう}授業がありません。 vs. 日曜日だから、授業がありません。
'Vyučování není, protože je neděle.'
- ^{かね}お金がありませんから、^か買いません。 vs. お金がないから、買いません。
'Nekoupím si to, protože nemám peníze.'
- コピーしましたから、^か書きません。 vs. コピーしたから、書きません。
'Okopíroval jsem si to, takže si to nebudu psát.'

Klauze zakončená výrazem *node* má nižší predikační náboj, a proto také většinou nefunguje jako samostatná věta. Propoziční přísudek této klauze musí mít specifické tvary, a to také, které jsou vhodné pro adnominální napojení. V případě nemnulých kladných predikací ADJ a NA jsou to přívlastkové tvary (*rentaikei*):

- ^{さむ}寒いので、お茶を^{ちゃ}飲みます。 (*寒いですので、お茶を飲みます。)
'Je chladno, tak si dám čaj.'

- チョコレートが好きなので、よく食べます。(*好きなので~/*好きですので)
'Mám rád čokoládu, a tak ji často jím.'

Jmenné přísudky v neminulé kladné predikaci formálně kopírují konstrukci s NA, na místě spony tedy figuruje výraz な:

Pr.: 日本人なので、チェコ語が下手です。
'Jsem Japonec, a proto mám špatnou češtinu.'

Všechny ostatní predikační tvary statických predikativů a všechny případy slovesných přísudků v závislých klauzích vyjadřujících důvod či příčinu vyžadují prosté tvary pro napojení na *node*.

Pr.: 寒かったので帰りました。
'Bylo mi zima, tak jsem šel domů.'

美味しくないので、食べません。
'Není to dobré, tak to nebudu jíst.'

元気ではなかったので、旅行しませんでした。
'Nebyl zdravý, a proto nejel na výlet.'

兄弟だったので目が同じでした。
'Byli sourozenci, a proto měli stejné oči.'

時間がなかったので、その映画を見ませんでした。
'Neměl jsem čas, a tak jsem ten film neviděl.'

あまり勉強しなかったのでテストは難しかったです。
'Moc jsem se neučil, takže ten test byl pro mě těžký.'

Obsahové rozdíly mezi konstrukcí [PRED *kara*] a konstrukcí [PRED *node*] nejsou příliš výrazné. Spojovací partikule *node* prezentuje vztah příčiny a následku více jako objektivní skutečnost. Současně pak klade větší míru fokalizace na výsledný stav, tj. na obsah řídicí klauze, a proto také [PRED *node*] nemůže standardně fungovat jako samostatná výpověď. Oproti tomu spojovací partikule *kara* prezentuje situaci jako výsledek subjektivní interpretace stavu věcí mluvčím. Současně pak klade větší míru fokalizace na příčinu. Jak již bylo zmíněno výše, klauze s *kara* má vyšší míru nezávislosti. Proto může plnit také roli vysvětlující predikace (viz př. a) níže) nebo být samostatně odpovědí na otázku s otázkovým slovem *naze* nebo *dóšite* ('proč', viz př. b) níže):

Pr.: a) 私は、お金がありませんから、旅行しません。
'Já nemám peníze, a proto na dovolenou nepojedu.'

vs.

私は旅行しません。お金がありませんから。

‘Já na dovolenou nepojedu. Nemám totiž peníze.’

b) Q: なぜ^{えいご}英語が^{じょうず}上手ですか？

‘Proč umí tak dobře anglicky?’

A: ^{こうこうせい}高校生 ^{りゅうがく}のとき、イギリスに留学 しましたから。

‘To proto, že jako středoškolák studoval v Anglii.’

1e 題名 Konstrukce subjektivního desiderativu

復習 Ohýbání sloves, ohýbání adjektiv, ontologické konstrukce

2e 気付き

場面 1 : *Jan se s Kenem baví o autech. Ken má auto značky Nissan. Jan auto nemá, ale o auta se zajímá.*

ケン : ニッサンはいいいくるま車 ですよ。

Jan: そうですね。ニッサンもいいですけど、私はトヨタがほ欲しいです。

- 問 :
1. Jaký je Janův vztah k autům značky Toyota?
  2. Jakého slovního druhu je výraz *hošii*?

場面 2 : *Ken studuje angličtinu a chce v ní být dobrý. Jednoho dne přijde za Janem se žádostí.*

ケン : ヤンさん、ちょっと、今日きょうは英語えいごでお願いねがしますね。

Jan: えっ? 英語で...?

ケン : はい。今日は英語で話はなしたいです。

Jan: あのね、すみませんが、私はあまり英語で話はなしたくないです。

- 問 :
1. O co Kenovi jde?
  2. Hodlá Jan Kenovi vyhovět?
  3. Jaký slovní druh formálně připomínají tvary slovesa *hanasu* v příkladu výše?

場面 3 : *Asako řekla Kenovi, že byla včera na promítání filmu, o kterém se bavili dříve.*

ケン : 見みましたか! ? 私も見みたかったですが。

- 問 :
1. Ken na filmu nebyl. Měl zájem film vidět?

3e 例文 Příkladové texty

1. *Kate se vrátila z výletu na Okinawu. Vypráví o něm Kenovi.*

Kate: 私、小さいときから沖縄に行きたかったから、先週行ってきました。
'Já jsem už od dětství chtěla jet na Okinawu, a tak jsem si tam minulý týden zajela.'

ケン: そうですか。私はハワイに行きたいです。
'Fakt? Já bych chtěl jet na Havaj.'

2. *Kate dala Kenovi jako dárek baseballovou čepici s logem sanfranciského týmu Giants.*

ケン: わ～！素敵です！ありがとうございます！これ、前から欲しかったですよ。
'Wow, to je boží! Díky moc! Tohle jsem vždycky chtěl.'

3. *Jan začal dělat brigádu, aby vydělal nějaké peníze navíc. Asako zajímá důvod.*

朝子: ヤンさんはバイトを始めましたね。
'Začal jsi s brigádou, že?'

Jan: そうですね。お金があまりありませんが、パソコンを買いたいですから。
'No jo. Když já totiž nemám moc peněz, ale chci si koupit počítač.'

4. *Ken pozval Kate na večeři do mexické restaurace. Společně procházejí jídelní lístek.*

ケン: はい、何がいいですか？
'Tak, co by sis dala?'

Kate: え～と... 私、タコスが食べたいです。
'Hmm... Já bych si chtěla dát tacos.'

5. *Jan na večírku nabízí Asako plechovku piva.*

Jan: はい、ビールです。どうぞ。
'Tadyhle je pivo. Prosím.'

朝子: いいえ、けっこうです。今晚は飲みたくないです。明日はテストですから。
'Ne, díky. Dnes večer nechci pít. Zítra máme totiž test.'

4e 解説 Výklad cílové látky

Výrazy desiderativu jsou konstrukce, jimiž se vyjadřuje niterný pocit tužby. Tužba je vnímána jako subjektivní, soukromý psychický či emoční stav, který není přímo dostupný komukoliv jinému kromě prožívajícího subjektu (mluvčího). Proto se predikace s výrazy desiderativu v základu používají pro vyjádření psychického stavu mluvčího. V situacích, kdy čeština utváří věty jako „Můj bratr chce nové kolo“ nebo „Pan Novák si chtěl koupit nové boty“ apod. nelze tyto desiderativní konstrukce použít. Konstrukce s desiderativním přísudkem klasifikujeme jako výrazy **subjektivního konstruování**, tj. konceptualizace situace tím způsobem, že subjektem popisovaného stavu věcí je jedině sám mluvčí, který situaci konstruuje z vlastní perspektivy a přitom s celou konstruovanou scénou „splývá“. Proto také v těchto konstrukcích substantiva denotující mluvčího (tj. „osobní zájmena“) buď nefigurují, a pokud ano, tak primárně v rematizujícím vytknutí (jako [N *wa*], [N *mo*] apod.).

Desiderativ může být vztažen buď k *mono* – subjekt vyjadřuje tužbu po nějaké věci – nebo může být vztažen k akci – subjekt vyjadřuje tužbu vykonat nebo nevykonat nějakou akci. V prvním případě hovoříme o „jmenném desiderativu“, neboť japonština pro tuto funkci využívá konstrukce s přídavným jménem (adjektivem) *hošii*, jež je vztaženo k substantivu – předmětu tužby. V druhém případě hovoříme o „slovesném desiderativu“, neboť pro tuto funkci využíváme komplexní konstrukci, kdy od sloves derivujeme desiderativní tvary pomocí sufixu *-tai*.

Jmenný desiderativ

Zatímco čeština (nebo angličtina) využívá tranzitivní slovesné konstrukce („chce“, *want* atd.), japonština využívá konstrukci s adjektivem ^ほ欲しい. Výsledná konstrukce je tedy ontologická. *Mono*, které je předmětem touhy, je tedy ontologický objekt vyjádřený pádem *ga*. Adjektivum *hošii* se ohýbá stejně jako jiná adjektiva v predikační funkci.

Př.: お金^{かね}が^ほ欲しいです。 ‘Chci peníze.’

チョコレートが欲しくありません。 ‘Nechci čokoládu.’

子供^{こども}のときも欲しくありません。 ‘Nechtěl jsem ji ani jako dítě.’

高校^{こうこう}のとき、スキーが欲しかったです。 ‘Na střední jsem chtěl lyže.’

Slovesný desiderativ

Slovesa, která vyjadřují vůli ovladatelnou akci, mohou být základem pro odvozování desiderativních tvarů – [V_{ADV} *たい*]. Jelikož sufix *-tai* je ohebný, připojuje se ke kmeni samohláskových a k adverbálnímu „druhému“ slovesnému základu (*ren'jókei*) souhláskových a nepravidelných sloves (jde o tytéž tvary, k nimž se připojují sufixy *-masu*, *-masen*, *-mašita* atd.). Příklady odvozených desiderativních tvarů jsou v tabulce níže.

slovníkový tvar		desiderativní tvar
見る	→	見たい
食べる	→	食べたい
寝る	→	寝たい
話す	→	話したい
書く	→	書きたい
読む	→	読みたい
行く	→	行きたい
帰る	→	帰りたい
する	→	したい
来る	→	来たい
旅行する	→	旅行したい

Desiderativní tvary sloves se formálně chovají jako adjektiva. V predikační funkci se tedy ohýbají do tvarů zdvořilých, záporných a minulých, stejně jako jiná ADJ. Je vhodné zopakovat, že ne všechna slovesa automaticky utvářejí desiderativní tvary. Slovesa, která vyjadřují spontánní či vůlí neovladatelné stavy či změny stavu desiderativní tvary běžně netvoří; jejich užití v konstrukci slovesného desiderativu by bylo jen obtížně interpretovatelné.

Predikační konstrukce s desiderativními tvary sloves většinou nemění pádovou strukturu komplementů. Výjimkou jsou tranzitivní konstrukce, které alterují pádové schéma objektu. Jelikož desiderativní predikativ spojuje slovesný (tj. procesní) lexém s adjektivním (tj. ontologickým) gramémem, osciluje profilování objektu mezi procesním objektem (tj. [NP を]) a ontologickým objektem (tj. [NP が]). Určujícím faktorem přitom bývá informační struktura. Není-li objekt fokalizován, je vyjadřován jako procesní a celá predikace je konstruována jako ucelené *koto*:

Př.: ^{おおさか} 大阪 ^{この} で ^{この} お好み ^や 焼き ^や たこ焼き ^を 食べたいです。

'V Ósace si chci dát *okonomijaki, takojaki* atd.'

V desiderativních predikacích je však běžnější rematizovat objekt tužby (viz též kontrastivní vytknutí rématu, 1d–4d v Lekci III). Ten je pak vyjádřen jako objekt ontologický, tedy jako fokalizované *mono*.

Př.: ^{これ} が 食べたいです。

'Tohle si chci dát.' (např. jako reakce na dotaz typu „Co by sis chtěl dát?“)

Schematicky lze strukturaci obou odlišných typů konstrukcí vyjádřit následujícím způsobem:

<i>konstrukce</i>	<i>objekt</i>	<i>valence</i>	<i>fokalizace objektu</i>	<i>profilování</i>	<i>možná otázka</i>
procesní	NP を	飲みたい	ne	<i>koto</i>	„Co budeš dělat?“
ontologická	NP が	飲みたい	ano	<i>mono</i>	„Co chceš k pití?“

S ohledem na subjektivní konstruování nelze konstrukce se slovesným desiderativem přirozeně použít pro popis tužeb mimo *uči* mluvčího. Použití v otázkách předpokládá víceméně důvěrný vztah mezi mluvčím a adresátem. Tužby jsou v každém případě pojímány jako privátní záležitost, a proto desiderativní konstrukce nelze použít v otázkách vůči osobám *meue*.

Zatímco v češtině nebo angličtině lze využít desiderativních konstrukcí pro nabídku nebo pozvání, v japonštině toto možné není. V této funkci se používají konstrukce jiné, kromě těch, které uvádíme níže, je to především otázka se záporným neminulým tvarem slovesa v přísudku (viz také oddíl 9 Frazeologie v této lekci na str. 39–40).

Nabídnutí kávy:

- コーヒーはどうですか？ [formální, zdvořilé]
- コーヒーでもどうですか？ [formální, zdvořilé]
- コーヒーはどうでしょうか？ [velmi zdvořilé]
- コーヒーはいかがですか？ [uctivé]
- コーヒーでもいかがでしょうか？ [velmi uctivé]
- コーヒーは？ [spíše důvěrné]

表現 **Výrazivo**

1. Konstrukce se složeným genitivem

Závislostní vztah dvou jmenných entit (dvou *mono*) vyjádřený partikulí *no*, tj. konstrukce [NP の NP], je ve svém základu značně schematický. Určuje pouze, které z *mono* je prvkem řídícím (referenčním) a které je prvkem závislým (modifikujícím), navíc pak již jen jistý vztah konceptuální blízkosti. Ilustrativní může být příklad českého genitivu typu „návštěva rodičů“, kdy není zřejmé, zda jsou rodiče v roli návštěvníků či v roli hostitelů.

お母^{かあ}さんの^{てがみ}手紙 = ‘dopis maminky, maminčin dopis’

Komplementy pádů *kara*, *made*, *to*, *ni-cuite* a také *e* mají schopnost specifikovat genitivní vztah v přívlastkovém rozvíetí, tedy být součástí jmenného přívlastku (a tím upřesňovat sémantické vztahy, které přívlastek vyjadřuje).

Pozn.: Podobnou funkci mají některé předložkové vazby s genitivem v češtině, viz např. „návštěva u rodičů“ apod.

Př.: お母さんからの手紙 = ‘dopis od maminky’

お母さんへの手紙 = ‘dopis mamince’

日本についての映画 = ‘film o Japonsku’

日本までの^{りょこう}旅行 = ‘cesta (až) do Japonska’

友達^{ともだち}との旅行 = ‘cesta s kamarádem’

Jelikož pádové partikule profilují pádové vztahy, tj. vztahy *mono* ke *koto*, nemohou samy spojovat dvě jmenné entity bez přispění přívlastkové partikule *no*. Pořadí jednotlivých gramatických prostředků je přitom pevně dané: pádová partikule předchází partikuli přívlastkové.

5a 単語 基礎詞 ZÁKLADNÍ SLOVNÍ ZÁSoba

Slovesa 動詞

かえる	帰る	půjde domů, chodí domů, přijde domů
のる	乗る	nastoupí (do dopravního prostředku)
	電車 <small>でんしゃ</small> に <small>の</small> 乗りました。	‘Nastoupil jsem do vlaku.’
	バスに <small>の</small> 乗ります。	‘Pojedu autobusem.’
わたる	渡る	přejde, překročí
まがる	曲がる	odbočí, zahne
はいる	入る	vstoupí, vejde
	お風呂 <small>ふろ</small> に <small>はい</small> 入ります。	‘Vykoupu se. / Vezmu koupel.’
すわる	座る	posadí se
	椅子 <small>いす</small> に <small>すわ</small> りました。	‘Sedl jsem si na židli.’
わかる	分かる	(něco) je srozumitelné, jasné
	この文法 <small>ぶんぽう</small> が <small>わ</small> かりません。	‘Nerozumím této gramatice.’
おくる	送る	pošle
つくる	作る	vyrobí, udělá
がんばる	頑張る	dá do toho vše; posnaží se ze všech sil
もっていく	持って行く	odnese
もってくる	持って来る	přinese
つれていく	連れて行く	odvede
つれてくる	連れて来る	přivede
とぶ	飛ぶ	létá, poletí

あそぶ	遊ぶ	pobaví se, bude si hrát
およぐ	泳ぐ	bude plavat; vykoupe se (v řece, moři...)
いそぐ	急ぐ	bude spěchat, pospíší si
まつ	待つ	počká
	バスを ^ま 待ちます。	‘Počkám na autobus.’
たつ	立つ	(po)vstane, vztyčí se
あう	会う	potká, setká se (s někým)
	たなか ^あ 田中さんに ^あ 会いました。	‘Potkal jsem pana Tanaku.’
	田中さんと ^あ 会いました。	‘Sešel jsem se/Sešli jsme se s panem Tanakou.’
あらう	洗う	umyje (si)
つかう	使う	použije
すう	吸う	vtáhne (ústý)
	<u>たばこ</u> を ^す 吸います。	‘Kouřím. / Jsem kuřák.’
しぬ	死ぬ	zemře
やくす	訳す	přeloží (z/do cizího jazyka)
けす	消す	vypne, smaže
つける	付ける	zapne, připojí
かんがえる	考える	popřemýšlí
おりる	降りる	vystoupí (z dopravního prostředku)
でる	出る	vyjde, vyleze (ven)
でかける	出掛ける	vyrazí si, zajde ven...
わすれる	忘れる	zapomene
あびる	浴びる	

シャワーを^あ浴びました。

'Osprchoval jsem se.'

Verbální substantiva サ^{へんめいし}変名詞

しゅっぱつ	出発	počátek cesty
しゅっぱつする	出発する	vyrazí
とうちやく	到着	příjezd
とうちやくする	到着する	dorazí
でんわ	電話	telefonát
でんわする	電話する	zatelefonuje
りゅうがく	留学	studium v zahraničí
りゅうがくする	留学する	bude studovat v zahraničí
うんどう	運動	pohyb
うんどうする	運動する	sportuje
がまん	我慢	odolnost, výdrž
がまんする	我慢する	vydrží

Objekty ^{もの}物、^{たいしょう}対象

にもつ	荷物	zavazadlo
こづつみ	小包	balík, balíček
てがみ	手紙	dopis
はがき	葉書	korespondenční lístek
えはがき	絵葉書	pohlednice
きって	切手	poštovní známka
ふうとう	封筒	obálka
ページ	頁	stránka
ゲーム		hra

(お) さら	(お) 皿	talíře; nádobí
しゅくだい	宿題	domácí úkol
きっぷ	切符	lístek, vstupenka

Přísllovce ふくし 副詞

めったに jen zřídka kdy

めったに てがみ か 手紙を書き ません。 ‘Jen zřídka píšu dopisy.’

ほとんど 殆ど téměř vůbec

もうちょっと ještě trochu, ještě kousek

すぐ hned, vzápětí

まっすぐ rovně

かなり docela, značně

いっしょに 一緒に společně

ひとりで 独りで sám, sama

あとで 後で potom, později

Další výrazy た ひょうげん 他の表現

つぎの 次の (v pořadí) další

それから A poté...

しんごう 信号 signál; semaforey

みち 道 cesta, ulice

どうろ 道路 silnice

かど 角 roh (ulice, budovy...)

はし 橋 most

アパート byt; panelák

(がくせい) りょう (学生) 寮 (studentská) kolej

お風呂	お風呂	koupel; koupelna
まどぐち	窓口	přepážka
たんじょうび	誕生日	narozeniny
きねんび	記念日	výročí

5b 単語 Doplnující slovní zásoba

Dopravní prostředky こうつうしゅだん 交通手段

バス		autobus
タクシー		taxi
でんしゃ	電車	vlak
れっしゃ	列車	vlak
ろめんでんしゃ	路面電車	tramvaj
トラム		tramvaj
バイク、オートバイ		motorka, motocykl
ひこうき	飛行機	letadlo
ふね	船	lod'
フェリー		trajekt
ゆうらんせん	遊覧船	výletní vyhlídková lod'
ロープウェイ、ロープウェイ		lanovka
ケーブルカー		lanová dráha, lanová tramvaj
モノレール		jednokolejka
ちかてつ	地下鉄	metro, podzemka
しんかんせん	新幹線	šinkansen (japonský rychlovlak)
くうこう	空港	letiště
みなと	港	přístav
Sporty スポーツ		
サッカー		kopaná, fotbal
アメリカンフットボール		americký fotbal

アイスホッケー		lední hokej
やきゅう	野球	baseball
たっきゅう	卓球	stolní tenis
ピンポン		pingpong
テニス		tenis
バスケットボール、バスケ		košíková, basketbal
バレーボール、バレー		odbějená, volejbal
フィギュアスケート		krasobruslení
スキー		lyže/lyžování
スノーボード		snowboard/snowboarding
すいえい	水泳	plavání
サーフィン		surfing
ジョギング		jogging
ランニング		běh, běhání
ゴルフ		golf
サイクリング		cyklistika
じょうば	乗馬	jezdeckví (na koni)
カーレース		automobilové závody
ぶどう	武道	bojová umění
すもう	相撲	sumó
おおずもう	大相撲	hlavní soutěž sumó
ボクシング		box
プロレス		wrestling

6 本文 Hlavní text

日本の生徒の日常生活

日本人の子供の毎日はかなり忙しいです。盛岡出身の宮島雄二君もそんな子供です。盛岡市立月が丘小学校の三年生です。月曜日から金曜日まで、朝七時に起きて、朝ご飯を食べて、七時半に家を出て、電車に乗って学校に行きます。学校に八時ぐらいに到着します。雄二君は毎日お弁当も持って行きます。お弁当はお母さんが作りますから、学校の食堂で昼ご飯を買わなくてもいいです。お弁当はいつも美味しくて美しいです。昼ご飯の時、他の子どもと一緒に食べます。午前、8:45から授業があります。クラスで特に国語や数学（算数）を勉強します。また、世界の歴史と日本の歴史や社会についても勉強します。午後は授業がありませんが、生徒は教室などを掃除します。

たくさんの日本の子供は学校から家に帰りません。午後は塾の時間ですから。塾は学校ではありませんが、塾でもまた勉強します。塾の勉強は、入学試験の準備でもあります。雄二君はまだ三年生なので、塾に行かなくてもいいです。たいてい三時ごろ家に帰って、宿題をします。それから、友達と一緒に外で遊んでもいいです。夕方、晩ご飯を食べて、お風呂に入ります。お風呂から出て、ちょっとテレビを見て、寝ます。皆さんは、こんな日常生活について、どう思いますか。

注： 生徒 = žák; 日常生活 = každodenní život; 他 の = jiné, další, ostatní; 算数 = počty; 入学試験 = přijímací zkoušky; 準備 = příprava

7 会話 Dialog

Jan si do pracovny přináší nové digitální zařízení podobné mobilu.

朝子: 何ですか？新あたらしいスマホですか？

Jan: 違ちがいます。スマホではありません。これはインスタントトランスレーターですよ。外国語はなしの話を録音ろくおんして英語や日本語やくに訳やくします。

朝子: えっ！本ほんとう当とうですか？

Jan: はい、これについてインターネットで読よんで、凄すごいと思いました。ちょっと聞きいてください。

Jan předvádí Asako, jak zařízení funguje.

朝子: 本当にすごいですね！私あたしもほほしいな～。ちょっと試ためしてもいいですか？

Jan: はい、どうぞ。ただ、落おとさないで下くださいね。私のものではありませんから。

朝子: わかりました。落おとしてはいけませんね。じゃ、気きを付つけます。

Jan: 私ふゆやす、冬休ともだちみに友達いっしょと一緒にたいわん台湾いに行きたいです。中国語ちゅうごくごが分わからないので、このトランスレーターつかを使つかいます。朝子さんもどうですか。一緒にいっしょ旅行りょこうしませんか？

朝子: いいですか？行なんにちきたいです！何日なんにちからですか？

Jan: いちがつとおかじゅうごにち一月十日じゅうごにちから十五日までです。

朝子: はい、それじゃ、一緒に行きましょう！

注： スマホ = chytrý mobil; 話はなし = mluvení, povídání; 録音ろくおんする = nahraje (zvukovou nahrávkou); 試ためす = vyzkouší; だおただ = jenom; 落おとす = nechá spadnout, upustí; 気きを付つける = dá si pozor; 冬休ふゆやすみ = zimní prázdniny

8 まとめ Shrnutí

Zvládnutí učiva Lekce V zahrnuje následující látku:

1. Skupina souhláskových sloves se slovníkovým tvarem končícím na *ru*

- Funkce: prototypicky přísudkové funkce
- Forma: tvary zdvořilé a prosté, kladné, záporné, minulé a neminulé, dle paradigmatu souhláskových sloves

2. Sekundární komplementy

- Funkce: doplnění procesních konstrukcí
- Forma: konstrukce s pádovými partikulami [NP *kara/jori*], [NP *made*], [NP *to*], [NP *ni-cuite*] aj.

3. Kladné napojovací tvary predikativů

- Funkce: konečný výčet procesních predikací v posloupnosti časové, ve vztahu kauzálnosti či způsobu realizace; konečný výčet ontologických predikací; užití predikativů v modálně specifických konstrukcích.
- Forma: kladné napojovací tvary sloves, adjektiv a spony; zapojení v konstrukcích s výrazy *kudasai*, *-mo ii desu*, *-wa ikemasen* aj.

4. Kauzálně-explikační spojování klauzí

- Funkce: podání vysvětlení skrze spojení (dvou) klauzí do souvětí podřadného ve vztahu kauzální závislosti
- Forma: spojovací partikule *kara* (v konstrukci [PRED *kara* PRED]), spojovací konstrukce [PRED_{ADNOM} *node* PRED]

5. Konstrukce subjektivního desiderativu

- Funkce: vyjádření tužby mluvčího po objektu či po vykonání akce s objektem související.
- Forma: konstrukce [NP *ga hošii*], [NP *ga/o* V_{ADV}-*tai*]

6. Konstrukce kladné a záporné výzvy

- Funkce: zdvořilá výzva k tomu, aby adresát vykonal či nevykonal akci vyjádřenou klauzí.
- Forma: konstrukce kladného napojovacího tvaru volního slovesa s výrazem *kudasai* (kladná výzva) a konstrukce s přísudkem a [V_{NEG} *de kudasai*]

9 決まり文句 Frazeologie

I. Vyjádření nabídky, pozvání

Nabídka směrem k soto

Pro vyjádření vybidnutí, nabídnutí nebo pozvání lze využít konstrukci otázky se záporným neminulým tvarem slovesa.

お茶^{ちゃ}でも飲^のみませんか? 'Nedáte si čaj?'

座^{すわ}りませんか? 'Nechcete se posadit?'

Primárním konatelem akce vyjádřené slovesem je zamýšlen adresát (tj. *soto*). Akce však může zahrnovat také mluvčího, tj. záběr akce může být rozšířen i do *uči*.

映画^{えいが}を見^みませんか? 'Nepodíváme se na film?'

スキー^{すきー}をしませんか? 'Nezajedeme si zalyžovat?'

Není-li z kontextu či z významu slovesa zřejmé, že nabídka zahrnuje účast mluvčího, je možno význam upřesnit příslovcem 一緒に.

一緒^{いっしょ}に晩^{ばん}ご飯^{はん}を食^たべませんか? 'Nedáme si společně večeři?'

日曜日^{にちようび}に一緒^{いっしょ}にテニス^{てにす}をしませんか? 'Nezahrajeme si spolu v neděli tenis?'

Nabídka s konstrukcí *-masen ka?* nemůže figurovat v doplňovacích otázkách (např. **Nandži ni aimasen ka?* 'V kolik se chcete sejít?'). Může však figurovat v otázkách zjišťovacích (např. *Eki de aimasen ka?* 'Nedáme si sraz na nádraží?').

Nabídka směrem z uči

Pro vyjádření nabídky vykonání akce, jejímž primárním konatelem je zamýšlen mluvčí (tj. *uči*) se užívá konstrukcí s tzv. **volním** tvarem slovesa. Ve zdvořilém stylu je volní tvar přísudkového slovesa zakončen sufixem **-mašó**. Konstrukce s volním tvarem mohou být užity jak v otázce (s interakční partikulí *ka*), tak i coby výzva.

お荷物^{にもつ} (を) 持^もちましょうか? 'Chcete, abych Vám vzal zavazadlo?'

メール^{めーる}で送^{おく}りましょうか? 'Mám Vám to poslat e-mailem?'

Volní tvar implikuje vůli mluvčího vykonat danou akci, a proto může mít konotace vztahu k budoucnosti.

私^{わたし}が行^いきましょう。 'Já tam zajdu.'

Tak jako konstrukce se záporným neminulým tvarem slovesa v otázce může z prostoru *soto* zasahovat do *uči* mluvčího, může i konstrukce s *-mašó* (*ka*) kromě *uči* mluvčího zahrnovat adresáta (tj. fungovat s extenzí do *soto*).

かえ
帰りましょう。 'Pojd' me domů.'

の
タクシーに 乗りましょう。 'Vezměme si taxi.'

Výzva k vykonání akce může být zdůrazněna užitím interakční partikule *jo*.

ビールを飲みましょうよ！ 'Dejme si pivo!'

Reakce na nabídku, pozvání

Sociální konvence v Japonsku běžně předpokládají zdrženlivost a v prvním kroku odmítnutí nabídky. Takový přístup je vstřícný a taktní vůči nabízejícímu, neboť jím bereme ohledy na úsilí, které nabízí vynaložit v náš prospěch. Zdrženlivost je tak součástí kulturního konceptu *enrjo* 遠慮. Formálně tomuto zdráhání se odpovídají ustálené výrazové prostředky.

Př. 1: Q: お茶でもどうですか？ 'Co takhle šálek čaje?'

A1: いいえ、けっこうです。 'Ne, děkuji.'

A2: いいです。ありがとうございます。 'To je v pořádku, děkuji.'

Princip *enrjo* je platný i při nabídce formou výzvy.

Př. 2: Q: 荷物を持ちましょうか？ 'Mám ti vzít zavazadlo?'

A: いいえ、大丈夫ですから... 'Ne, děkuji. Jsem v pohodě...'

Skutečné odmítnutí (oproti prostému zdráhání se) bývá často vyjadřováno s pomocí příslovce *čotto*, které slouží jako „komunikační lubrikant“ – zjemňuje dopady mluvních aktů na interpersonální vztahy (klíčovou roli hraje také vhodná intonace).

Př. 3: Q: 今週末、映画を見ませんか？ 'Nepodíváme se o víkendu na film?'

A: すみません、今週末はちょっと... 'Promiň, tento víkend se mi moc nehodí...'

Př. 4: Q: お寿司はどうですか？ 'Nemáš chuť na suši?'

A: お寿司はちょっと... 'No, víš, suši já moc nemusím...'

Oproti tomu souhlasná reakce na nabídku nebo pozvání může obsahovat volní tvar.

Q: 電車で行きませんか？ 'Že bychom tam jeli vlakem?'

A: はい、そうしましょう。 'Ano, pojed' me.'

Jinou formou, jak přijmout nabídku, je využít výrazu *o-negai šimasu*.

Q: コーヒーはどうでしょうか？ 'Kávu?'

A: はい、お願ねがいします。

‘Ano prosím.’

II. Vyjádření schválení a zákazu

Konstrukce pro vyjádření schválení či svolení k vykonání určité akce v japonštině neobsahují specifická slovesa, jako je tomu v češtině („smí“, „může“) nebo v angličtině (*may, be allowed to*). Japonština tyto situace řeší analyticky – s využitím kladného napojovacího tvaru sloves: [V_{ADV} て] + も + 良いい.

- 入はいってもいいです。 ‘Smíte vstoupit.’
- お酒さけを飲のんでもいいですか? ‘Smíme pít alkohol?’
- ここは、たばこを吸すってもいいですか? ‘Smí se tady kouřit?’

V pozici adjektiva *ii* může (především v deklarativních výpovědích) figurovat i jiný výraz, který vyjadřuje pozitivní hodnocení či schválení určité situace, např. 大丈夫だいじょうぶです (‘je to v pořádku’), けっこうです (‘je to v pořádku’) nebo かまいません (‘nevadí to’), v neformálních situacích i výrazy typu オッケー (‘OK’).

- ここに座すわっても大丈夫だいじょうぶです。 ‘Můžete si sednout sem.’
- 英語えいごで書かいてもかまいません。 ‘Můžete to napsat anglicky.’

Také konstrukce pro vyjádření zákazu vykonat určitou akci využívají napojovací tvary sloves (v deklarativních výpovědích): [V_{ADV} て] + は + いけません.

- すみませんが、入はいってはいけません。 ‘Promiňte, ale dovnitř se nesmí.’
- ここはたばこを吸すってはいけません。 ‘Tady se nesmí kouřit.’

Výraz *ikemasen* lze interpretovat jako ‘nelze’ a může být alterován jinými výrazy s podobným obsahem, např. 駄目だめです (‘je to nepřipustné’).

- 病院びょういんでは携帯電話けいたいでんわを使つかってはだめですよ。 ‘V nemocnici se mobilní telefony používat nesmí!’

III. Vyjádření zdvořilé výzvy

V sekci Výrazivo v 2. lekci (str. 21 a 22) byla představena konstrukce pro vyjádření objednávky či žádosti o nějakou věc – [NP (を) 下さい]. Výraz *kudasai* může být napojen také na kladný napojovací tvar slovesa, a to pro vyjádření zdvořilé výzvy nebo žádosti o vykonání určité akce. Realizace dané akce adresátem předpokládá benefici (přínosnost) pro *uči* mluvčího.

- これを^み見^てください。 ‘Podívejte se, prosím, na toto.’
- どうぞ、座^{すわ}って下^{くだ}さい。 ‘Prosím, posad’te se.’
- お名前^{なまえ}を書^かいてください。 ‘Napište své jméno, prosím.’
- メールを^{おく}送^{って}ください。 ‘Pošlete (mi/nám), prosím, e-mail’
- 次の^{つぎ}ページを^よ読^{んで}ください。 ‘Přečtěte laskavě následující stránku.’
- 中^{なか}に入^{はい}って下さい。 ‘Vstupte, prosím, dovnitř.’

Přestože český překlad výše uvedených příkladů obsahuje sloveso v rozkazovacím způsobu, konstrukce [V_{ADV} て 下^{くだ}さい] není klasifikována jako „rozkaz“. Rozkazovací tvary japonských sloves se ve formálním zdvořilém stylu komunikace nepoužívají.

Zdvořilá výzva k nevykonávání akce vyjádřené slovesem předpokládá odlišnou konstrukci – [V_{NEG} で 下^{くだ}さい]. K prostému zápornému neminulému tvaru slovesa je připojen výraz *de*, na nějž se napojuje výraz *kudasai*. Spojení záporného tvaru slovesa s výrazem *de* bývá klasifikováno jako záporné gerundium (další užití záporného gerundia bude vyloženo později).

- 教科書^{きょうかしょ}を見^みないで下^{くだ}さい。 ‘Prosím, nedívejte se do učebnic.’
- ここに座^{すわ}らないで下さい。 ‘Sem si, prosím, nesedejte.’
- ペンで書^かかないで下さい。 ‘Nepište perem.’
- 英語^{えいご}で話^{はな}さないで下さい。 ‘Nemluvte, prosím, anglicky.’
- 入^{はい}らないで下さい。 ‘Prosíme nevstupovat.’

V obou případech, výrazy kladné i záporné výzvy předpokládají užití slovesa, jež vyjadřuje vůlí ovladatelnou akci.

10 文化・社会 Kultura a společnost

Sporty v Japonsku

Západní koncept sportu a sportování se v Japonsku rozšířil jako součást modernizačních snah v období Meidži. Přestože Japonci i v předmoderním období měli pojem hry či soutěžení (a např. *sumó* získalo podobu diváckého sportu již v období Edo), k všeobecnému rozmachu sportu zde došlo až víceméně po 2. světové válce. Tradiční bojová umění (武芸 ^{ぶげい}) procházela postupnou transformací již od období Edo. V období Meidži vzniká – spolu s celonárodní organizovaností – řada nových disciplín, které doplňují ryze bojový aspekt aspektem osobnostního a morálního rozvoje (to je často doprovázeno pojmenováním, jež obsahuje prvek ^{どう} 道, např. šerm *iaidó* či lukostřelba *kjúdó*). Z šermířských disciplín největšího rozmachu dosáhlo *kendó*, které je v současnosti spolu s *džúdó* (vytvořeným v roce 1882, jeho autorem byl edukátor Džigoró Kanó) nejrozšířenějším původním japonským sportem. K „tradičním“ bojovým sportům, jež jsou mj. součástí tělesné výchovy v rámci národního vzdělávacího systému, patří také *karate* (空手道 ^{からてどう}), původem ze souostroví Rjúkjú. Co do sledovanosti se však největší popularitě těší *sumó* (相撲), především pak skrze šest každoročních velkých turnajů (tzv. 大相撲 ^{おおずもう}), jež se vždy v patnácti dnech konají v Ósace, Nagoji, Fukuoe a tokijské čtvrti Rjógoku (3 turnaje). Původně mělo *sumó* funkci náboženského rituálu, a i v současnosti si udržuje značnou míru ceremoniálnosti, avšak profesionální zápasníci (力士 ^{りきし}), kteří získávají hodnosti ve složité organi-zační hierarchii skrze vítězství v klíčových turnajích, dnes již představují relativně pestrou paletu nejen asijských národností (a to i v těch nejvyšších stupních).

Ze západních sportů je v Japonsku populární evropská kopaná, volejbal, ragby, basketbal, tenis či sportovní rybaření. Populární zimní sporty zahrnují lyžování, lední hokej a krasobruslení. Dlouhodobě nejpopulárnějšími sporty jsou však jednoznačně baseball (野球 ^{やきゅう}) a golf (ゴルフ). Golf patří k nejběžnějším sportům mezi manažery a firemními pracovníky (není tajemstvím, že řada obchodních transakcí se běžně dojednává na golfových hřištích), věnují se mu však Japonci všech věkových skupin. Z nedostatku „prostorových“ možností se většina hráčů soustředí na tréninky odpalů, k čemuž slouží řada uzavřených odpališť, která lze nalézt v každém větším městě.

Baseball se do Japonska dostal v roce 1873 a původně se hrál především na univerzitní půdě. Po 2. světové válce došlo k boomu profesionálního baseballu, který se dnes hraje ve dvou velkých ligách. Z turnajů poutají každoročně největší pozornost jarní a letní celonárodní turnaje středoškolských týmů, známé jako *Kóšien* (finále se tradičně hraje na stadionu Hanšin Kóšien v Nišinomiji nedaleko Kóbe).

Popularitu sportu v Japonsku dokládá celospolečenský vliv velkých sportovních událostí. Olympijské hry se doposud v Japonsku konaly v letech 1964, 1972 a 1998.

Příloha

Přehled vybraných slovesných tvarů.

Prosté a napojovací tvary sloves

sloveso	neminulý tvar		minulý tvar		napojovací tvar
	záporný	kladný	záporný	kladný	
行く	行かない	行った	行かなかった		行って
話す	話さない	話した	話さなかった		話して
思う	思わない	思った	思わなかった		思っ
休む	休まない	休んだ	休まなかった		休んで
飛ぶ	飛ばない	飛んだ	飛ばなかった		飛んで
死ぬ	死なない	死んだ	死ななかった		死んで
待つ	待たない	待った	待たなかった		待って
帰る	帰らない	帰った	帰らなかった		帰って
書く	書かない	書いた	書かなかった		書いて
急ぐ	急がない	急いだ	急がなかった		急いで
見る	見ない	見た	見なかった		見て
食べる	食べない	食べた	食べなかった		食べて
起きる	起きない	起きた	起きなかった		起きて
寝る	寝ない	寝た	寝なかった		寝て
する	しない	した	しなかった		して
来る	来ない	来た	来なかった		来て
...	...	...	...		...

Desiderativní tvary sloves

Pozn.: Tabulka shrnuje tvary prosté. Tvary zdvořilé (přísudkové) se doplňují sufixem *-desu*.

sloveso	desiderativ neminulý		desiderativ minulý	
	kladný	záporný	kladný	záporný
みる	見たい	見たくない	見たかった	見たくなかった
食べる	食べたい	食べたくない	食べたかった	食べたくなかった
起きる	起きたい	起きたくない	起きたかった	起きたくなかった
寝る	寝たい	寝たくない	寝たかった	寝たくなかった
かう	買いたい	買いたくない	買ったかった	買ったくなかった
読む	読みたい	読みたくない	読みたかった	読みたくなかった
行く	行きたい	行きたくない	行きたかった	行きたくなかった
話す	話したい	話したくない	話したかった	話したくなかった
遊ぶ	遊びたい	遊びたくない	遊びたかった	遊びたくなかった
死ぬ	死にたい	死にたくない	死にたかった	死にたくなかった
泳ぐ	泳ぎたい	泳ぎたくない	泳ぎたかった	泳ぎたくなかった
帰る	帰りたい	帰りたくない	帰りたいかった	帰りたくなかった
立つ	立ちたい	立ちたくない	立ちたかった	立ちたくなかった
する	したい	したくない	したかった	したくなかった
来る	来たい	来たくない	来たかった	来たくなかった
...	...	...	...	...